



# วิวัฒนาการของเพลงเพื่อชีวิต จากยุคคณะราษฎร พ.ศ.2475 ถึงยุคคณะราษฎร พ.ศ.2563

The Evolution of Songs for Life from The Era of  
People's Party in 1932 to The Era of People's Party in 2020

(Received: 16 October 2022; Revised: 22 February 2023; Accepted: 28 March 2023)

ธัญชัย ไกรเทพ<sup>[1]</sup>

Tananchai Krithep

## บทคัดย่อ

ในปัจจุบันนั้นสังคมคนดนตรีสมัยนิยมมีความเข้าใจเกี่ยวกับนิยามความหมายของคำว่า “เพลงเพื่อชีวิต” ที่แตกต่างกันออกไป ดังเช่นความเข้าใจว่าเพลงเพื่อชีวิตคือรูปแบบทางดนตรี หรือเอกลักษณ์ของการแต่งกายภายนอกของศิลปิน หรือเพลงที่มีเนื้อหาที่กล่าวถึงความรักแบบปัจเจกนิยม แต่ใช้ภาษาท้องถิ่น เช่นภาษาจากภาคใต้เพื่อขับร้อง หรือที่เรียกกันในระบบธุรกิจดนตรีว่า ศิลปินเพื่อชีวิตได้ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นความเข้าใจในความหมายของเพลงเพื่อชีวิตที่เปลี่ยนไปจากความหมายเดิมของเพลงเพื่อชีวิตที่เป็นต้นกำเนิด กล่าวคือบทเพลงที่กล่าวถึงการต่อสู้ทางการเมืองโดยมีเป้าหมายเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าของประชาชน บทควมวิชาการชิ้นนี้เขียนขึ้นเพื่อศึกษาความหมายเดิมที่เป็นต้นกำเนิดของบทเพลงเพื่อชีวิต และวิวัฒนาการของเพลงเพื่อชีวิตในแต่ละยุคสมัย โดยใช้กรอบแนวคิดทางดนตรีวิทยา (Musicology) เพื่อศึกษาคุณลักษณะทางดนตรีที่เชื่อมโยงบริบททางสังคมที่เกี่ยวข้องของเพลงเพื่อชีวิตจากยุคคณะราษฎร พ.ศ.2475 ถึงยุคคณะราษฎร พ.ศ.2563

**คำสำคัญ:** เพลงเพื่อชีวิต คุณลักษณะทางดนตรี ดนตรีวิทยา

---

[1] อาจารย์ประจำคณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี  
Lecturer, Faculty of Music, Bangkok Thonburi University

## ABSTRACT

At present, Thailand's popular music community has misunderstood about "Songs for life" or what is called the protest songs. Most of them understand that it is based on music styles or artist's identity or those love songs written about personal love story uses local language in the lyric such as the Southern of Thailand. As I mentioned above, the current interpretations do not match with the origin of songs for life. The purposes of this article seek and study the history of songs for life in order to understand its real original meaning and the evolution of the protest songs in each eras. Musicology theory was used for analyzed the musical identity to link the social contexts of the protest songs from the era of People's Party in 1932 to the era of People's Party in 2020

**Keywords:** Songs for Life, Musical identity, Musicology

## บทนำ

เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2564 ทางเพจ Add Carabao ซึ่งเป็นช่องทางออนไลน์ของศิลปินเพื่อชีวิตที่มีชื่อเสียงมากในวงการเพลงเพื่อชีวิตเมืองไทย ได้แสดงจุดยืนเพื่อปกป้องคุณชัชวาลน์ ลิ้มลิขิตอักษร ซึ่งเป็นข้าราชการอุทยานแห่งชาติที่เพิ่งถูกคำสั่งให้ออกจากตำแหน่ง (ประชาชาติธุรกิจ, 2564) สืบเนื่องมาจากคุณบิลลี่ หรือนายพอลละจี รักจงเจริญ เป็นนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนชาวกระเหรี่ยงแห่งบ้านบางกลอยบนใจแผ่นดิน โดยเคลื่อนไหวร่วมกับชาวบ้านในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โดยเตรียมฟ้องต่อเจ้าหน้าที่ในกรณีการเข้ารีตทำลายบ้านเรือน และทรัพย์สินของชาวกระเหรี่ยงกว่า 20 ครอบครัวเมื่อปี พ.ศ.2544 ต่อมาในปี พ.ศ.2547 บิลลี่ถูกควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเพื่อนำตัวไปสอบสวน และไม่มีผู้ใดได้พบเห็นบิลลี่อีกต่อไป และใน พ.ศ.2562 กรมสอบสวนคดีพิเศษแถลงความคืบหน้าของคดีโดยระบุว่าพบหลักฐานสำคัญเป็นชิ้นส่วนกระดูกของมนุษย์และกะโหลกที่อยู่ภายในถังน้ำมันยืนยันว่าผลดีเอ็นเอตรงกับบิลลี่ และต่อมาศาลอาญาคดีทุจริต และประพฤติมิชอบกลางอนุมัติหมายจับนายชัชวาลน์ ลิ้มลิขิตอักษร และพวกรวม 4 คนในคดีฆาตกรรมนายพอลละจี รักจงเจริญ หรือบิลลี่ (ไทย พีบีเอส, 2562) และข้อมูลจากสำนักข่าว 101 ออนไลน์ยังชี้ให้เห็นถึงหลักฐานทั้ง 3 ชิ้นที่บอกถึงชาวกระเหรี่ยงบางกลอยได้อาศัยในพื้นที่ใจแผ่นดินมาก่อนที่รัฐจะการประกาศเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติใน พ.ศ.2524 จากหลักฐานดังนี้ 1. ภาพถ่ายทางอากาศเมื่อปี 2515 ของบริเวณที่ถูกระบุว่าเป็น “ใจแผ่นดิน” ปรากฏร่องรอยการอยู่อาศัยหรือทำประโยชน์ในที่ดิน และต่อมามีภาพแผนที่ระบุที่ตั้งไว้อย่างชัดเจน 2. จากแผนที่ทหารปี 2455 ระบุถึงที่ตั้งของบ้านใจแผ่นดินไว้ และ 3. คำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดที่ยืนยันว่า ชาวกระเหรี่ยงแก่งกระจานเป็นกลุ่มคนดั้งเดิม และรองรับว่า “ใจแผ่นดิน” เป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีอยู่จริง (เดอะ 101 เวิลด์, 2564) จากเหตุการณ์ดังกล่าวนำมาสู่การชุมนุมของประชาชนชาวบางกลอยภายใต้ชื่อของการรณรงค์ว่า #Saveบางกลอย โดยมีการปักหลักค้างคืนเป็นเวลาหลายวันที่หน้าทำเนียบรัฐบาลเพื่อกดดันรัฐบาลโดยยื่นข้อเรียกร้องทั้ง 4 ข้อดังนี้ 1.นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมต้องลงนามแต่งตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ที่เป็นกลาง เพื่อพิสูจน์สิทธิชาวบางกลอยว่ามีสิทธิอยู่อาศัยในพื้นที่ดังกล่าวหรือไม่ ถ้า

พิสูจน์ได้ว่าชาวบ้านมีสิทธิต้องได้รับการคืนสิทธิ โดยต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันหลังจากที่นายกलगนาม 2. รองนายกรัฐมนตรีในฐานะคณะกรรมการแก้ไขปัญหาของขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม หรือชื่อย่อว่ากลุ่มพีมูฟ (P-move) ต้องเปิดประชุมคณะกรรมการอย่างเร่งด่วน 3. ให้นำผลการประชุมและคำสั่งแต่งตั้งเข้าคณะรัฐมนตรี (ครม.) ในวันที่ 16 มีนาคม 2564 นี้ และต้องมีแนวทางรับประกันการแก้ไขปัญหา และ 4. ให้ชะลอการส่งสำนวนคดีของชาวบ้านบางกลอยจนกว่าจะได้ข้อยุติทั้งหมด (มติชนออนไลน์, 2564) จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้นเห็นได้ชัดว่าการประกาศจุดยืนของศิลปินเพลงเพื่อชีวิตดังกล่าวนั้นขัดแย้งกับอุดมการณ์เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าของประชาชนดังที่เป็นอุดมการณ์หลักของ “เพลงเพื่อชีวิต”

นอกจากประเด็นของบางกลอย ก็ยังมีการชุมนุมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ.2563 ภายใต้สถานการณ์ที่รุนแรงแบบนี้ บทเพลงเพื่อชีวิตจากศิลปินกระแสหลักยังคงไม่เป็นที่แพร่หลายเท่าที่ควร กล่าวคือศิลปินกระแสหลักยังคงแต่งเพลงที่มีเนื้อหาที่กล่าวถึงความรักแบบปัจเจกเพียงเท่านั้น สังคมกลับได้ยินบทเพลงเพื่อชีวิตจากศิลปินที่ไม่ได้มีชื่อเสียงโด่งดังมากกว่าศิลปินที่มีชื่อเสียงโด่งดัง รวมถึงปัญหาของความเข้าใจถึงบทเพลงเพื่อชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเดิม ดังเช่น สำนักข่าวบีบีซีไทยเคยเขียนบทความเผยแพร่ข้อมูลในโลกออนไลน์ โดยตั้งคำถามถึงประเด็นที่เกี่ยวกับบทเพลงเพื่อชีวิตดังนี้ “เพลงเพื่อชีวิตแบบสมัยก่อนหายไปไหน?” โดยมีเนื้อหาการนำเสนอเกี่ยวกับบทบาทของเพลงเพื่อชีวิตที่กล่าวถึงประเด็นทางสังคม และการเมืองโดยเริ่มขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2516-2519 และพัฒนาไปตามเหตุการณ์ของบ้านเมือง ก่อนจะปรับตัวเข้าสู่ความเป็นธุรกิจดนตรี จนถูกมองว่าเพลงเพื่อชีวิตดังที่กล่าวไว้ได้หยุดอยู่ในอดีต และเลือนหายไปจากสื่อกระแสหลัก (ฐิติพล ปัญญาธิมนันท์, 2560) จากเดิมที่เพลงเพื่อชีวิตจะกล่าวถึงประเด็นทางสังคม การเมืองนั้นในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปกล่าวถึงเรื่องราวแบบปัจเจกบุคคล ตามความต้องการของตลาดในระบบทุนนิยม และยังมีความคิดเห็นที่น่าสนใจโดยกล่าวในบทความเดียวกันดังนี้ ทุกวันนี้เพลงเพื่อชีวิตปัจจุบันไม่ได้ขึ้นอยู่กับแค่เนื้อหาแต่ได้กลายกลายเป็นเรื่องของภาพลักษณ์และการแต่งกาย และงานเขียนของ สุรชาติ ยิ้มประเสริฐ

(2557) ได้เขียนบทความเผยแพร่ออนไลน์ในช่องทางของสำนักข่าวประชาไท โดยกล่าวถึงประเด็นเพลงเพื่อชีวิตสันมันต์ช่วงนี้ เพลงเพื่อชีวิตนั้นตายแล้ว ความตายของเพลงเพื่อชีวิตนั้น ไม่เพียงมาจากความนิยมของประชาชนที่ลดลงอย่างมาก แต่ยังมาจากการที่เพลงเพื่อชีวิตที่ร้องกันอยู่ในขณะนี้ได้หมดบทบาททางการเมืองและสังคมไปแล้ว เพราะขณะนี้การร้องเพลงเพื่อชีวิตคนสำคัญหลายคนกลายเป็นศิลปินที่มีอุดมการณ์ที่ไม่สอดคล้องกับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยการต่อต้านการเติบโตของประชาธิปไตย ขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน จากข้อมูลที่กำลังมาทำให้เห็นได้ชัดถึงความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเพลงเพื่อชีวิต และรวมถึงศิลปินเพื่อชีวิตที่มีแนวคิดที่เปลี่ยนไปจากเดิม จึงทำให้ศิลปินรุ่นใหม่ไม่มีต้นแบบของเพลงเพื่อชีวิตในยุคสมัยปัจจุบันที่ตรงกับความหมายเดิม กล่าวคือเพลงที่เกี่ยวข้องกับสังคม การเมือง การต่อสู้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าของประชาชน หรือบทเพลงที่มีอุดมการณ์เพื่อประชาธิปไตย

### จากเพลงชีวิต เพลงเพื่อชีวิต เพลงปฏิวัติ เพลงให้กำลังใจ เพลงเพื่อประชาธิปไตย สู่เพลงเพื่อราษฎร

1. ปฐมบทเพลงชีวิต ไม่มีคำว่า “เพื่อ” ยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 – 2500 ยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 จากข้อมูลของ สาทร ศรีเกตุ (2556: 109-116) ได้ศึกษาเนื้อหาของบทเพลงลูกทุ่งไทย ในช่วงเวลาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงยุคเผด็จการทหาร โดยเริ่มต้นกล่าวถึง แสงนภา บุญราศรี ศิลปินผู้บุกเบิกการแต่งเพลงไทยสากลที่สะท้อนชีวิตชนชั้นล่างของสังคมเป็นครั้งแรกช่วงทศวรรษ 2480 ที่เรียกกันว่า “เพลงชีวิต” เช่น เพลงชีวิตคนปาดตาล, คนลากรถขยะ, คนจรหมอนหมิ่น, ลูกศิษย์วัด, นักหนังสือพิมพ์, กุหลาบเหี่ยว, ทหารกองหนุน และเนื้อหาของเพลงที่เกี่ยวข้องกับการเสียสละการเมืองนั้นเคยปรากฏอยู่ในเพลง “แป๊ะเจี๊ยะ” และเพลง “พรวนกระแซะ” ของแสงนภาอยู่แล้วด้วยเช่นกัน นอกจากความโด่งดังของแสงนภา ยังมีนักร้องนักแต่งเพลงแนวชีวิตอีกท่านหนึ่งคือ เสน่ห์ โกมารชุน ศิลปินเพลงประจำวงดุริยางค์ทหารเรือ แต่งเพลงชีวิตในรูปแบบ “เพลงยั่วล้อสังคม” มองโลกมองชีวิตมองการเมืองด้วยอารมณ์ตลก ขบขัน ประชดประเทียดยึดเสียสละ เช่น เพลง “สุภาพบุรุษปากคลองสาน” หรือที่รู้จักกันในชื่อเพลง “บ้าห้าร้อย

จำพวก” เสียดสีคนที่ยึดติดมงามายกับสิ่งต่างๆ ด้วยลีลาตลกขบขัน หรือเพลง “โปลิศือกระบอง” ยั่วล้อตำรวจที่เริ่มใช้กระบองปราบผู้ร้าย จากทศวรรษ 2480 ถึงต้นทศวรรษ 2490 เขาแต่งเพลงเสียดสีนักการเมืองชื่อเพลง “ผู้แทนควาย” และแต่งเพลงเพื่อเป็นปากเป็นเสียงให้กรรมกรสามล้อถีบ ซึ่งกำลังจะถูกรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามสั่งห้ามวิ่งในเขต พระนคร-ธนบุรี ด้วยการแต่งเพลง “สามล้อแคน” ในเชิงประท้วงรัฐบาล จนเสน่ห์กลายเป็นขวัญใจของชาวสามล้อ ในปี พ.ศ.2492 ในช่วงเวลาดังกล่าวยังมีศิลปินอย่างเช่น คำรณ สัมบุณณานนท์ โดยมีนักประพันธ์เพลงคนสำคัญคือ ไพบุลย์ บุตรขัน รวมถึง ชาญ เย็นแข, ชลอ ไตรตรองสอน และ ปรีชา บุญเกียรติ เป็นต้น (อรรถพ นิพิทเมธาวี, 2563) จากข้อมูลดังกล่าวจะสรุปได้ว่าเพลงชีวิตนั้นมีต้นกำเนิดในช่วงทศวรรษ 2480 โดยมีเนื้อหากล่าวถึงความลำบากของผู้คนในอาชีพต่างๆ จนรวมไปถึงเพลงประท้วงนโยบายของรัฐบาลในยุคสมัยนั้น หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ระบอบประชาธิปไตย ด้วยโครงสร้างทางการเมือง และการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่มีการสื่อสารได้มากขึ้นจึงทำให้เรื่องราวของประชาชน ชนชั้นล่างได้เป็นที่รับรู้ผ่านบทเพลงชีวิตดังเช่นที่ สุจิตต์ วงษ์เทศ (2563) กล่าวถึงต้นกำเนิดของเพลงลูกทุ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นเองจากสุญญากาศ แต่มีพัฒนาการยาวนานจากเพลงไทยสากล ใช้เครื่องดนตรีสากลของวงดนตรีสากล ประเภทเพลงตลาดหรือเพลงชีวิต (ไม่ใช่เพลงเพื่อชีวิต) และสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจ การเมือง รวมทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีส่วนกระตุ้นให้เกิดเพลงลูกทุ่ง ได้แก่ “ทรานซิสเตอร์” เทคโนโลยีใหม่ และการโยกย้ายแรงงานจำนวนมากจากชนบทเข้าโรงงานในกรุงเทพฯ และปริมณฑล

ยุคมีดแห่งการแสดงความคิดเห็น พ.ศ.2500 – 2515 (ยุคก่อน 14 ตุลา พ.ศ.2516) เป็นยุคสมัยที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เรื่องอำนาจทางการเมืองแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จ จากการรัฐประหารในปี พ.ศ.2500 และรัฐประหารในปี พ.ศ.2501 ดังเช่นที่ วิลลา วิลัยทอง (2556) กล่าวถึงเหตุการณ์หลังการปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2501 รัฐบาลดำเนินการกวาดล้างประชาชนครั้งใหญ่ด้วยข้อหาสุดคลาสสิกของยุคนั้นคือ “กระทำการอันเป็นคอมมิวนิสต์” จิตร ภูมิศักดิ์ ถูกจับเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม

พ.ศ.2501 ขณะที่เขาอายุ 28 ปี โดยตำรวจีตของกลางเป็นหนังสือ 21 เล่ม ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับสหภาพโซเวียตและอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ เช่น หนังสือเรียน และพจนานุกรมภาษาจีน หนังสือ “ความไผ่ผืน” ของบรรจง บรรเจิดศิลป์ หนังสือ “พุทธศาสนากับโซเวียตรัสเซีย” หนังสือ “บริการสาธารณสุขในโซเวียต เล่ม 1” หนังสือ “ระเบียบข้อบังคับสหภาพแรงงานกรรมกรโรงเลื่อยแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2500” และจิตรยังคงประพันธ์เพลง “แสงดาวแห่งศรัทธา” จากในคุกด้วยเช่นกัน และนอกจากเหตุการณ์ดังกล่าว ถ้าย้อนเวลากลับไปนั้น ยังมีบทเพลงที่มีเนื้อหาเสียตีสการเมืองอย่างตรงไปตรงมาที่ถูกแต่งขึ้นจากบรรยากาศทางการเมือง เช่น เพลง “มนต์การเมือง” จากปลายปากกาของ ครูสุเทพ โชคสกุล ที่ขับร้องโดยคำรณ สัมบุญณานนท์ ซึ่งเป็นยุคที่คาบเกี่ยวระหว่างยุค จอมพล.ป ถึงยุค จอมพลสฤษดิ์ (อนุรักษ์ เพ็ญสวัสดิ์ & ปกรณ์ พึ่งเนตร, 2561) และมีเพลงการเมืองที่ถูกแต่งโดยไพบูลย์ บุตรขัน และเสน่ห์ โกมารชุน อีกจำนวนมาก เช่น เพลงอสุรินเมือง, ขวานทองของไทย, บ้านผมผมรัก และใครค่าน่านฆ่า บทเพลงเหล่านี้ส่วนมากถูกขับร้องถ่ายทอดโดย คำรณ สัมบุญณานนท์ ซึ่งทำให้เขาถูกจับเข้าคุกหลายครั้ง และถูกแจ้งข้อกล่าวหาว่าเป็นกบฏแผ่นดิน (เดอะสแตนดาร์ด, 2561) และต่อมาได้นำพาไปสู่ยุคสมัยแห่งการสืบทอดอำนาจของเหล่านายพลจาก จอมพลสฤษดิ์ ไปสู่จอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรี 4 สมัย รวมเป็นเวลา 10 ปี 6 เดือน เคยก่อการรัฐประหารรัฐบาลตัวเองเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 และเมื่ออายุครบ 60 ปี ได้ต่ออายุราชการของตัวเองในช่วงเวลาดังกล่าวรัฐบาลถูกประท้วงโดยนิสิต นักศึกษา และประชาชน และเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 จนนายกต้องลาออกและเดินทางไปอยู่ต่างประเทศ (ไทยรัฐออนไลน์, 2562) และความโดดเด่นของเพลงสมัยนิยมที่เชื่อมโยงกับการเมืองในยุคนี้คือเพลงลูกทุ่งที่มีเนื้อหาของเพลงที่เสียดสีนักการเมือง สะท้อนความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองและชนบท รวมถึงประท้วงนโยบายของรัฐที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพของประชาชน ดังเช่นเพลงเพลงผู้ใหญ่ลี - ศักดิ์ศรี ศรีอักษร เพลงกลับบีसान - ปอง ปรีดา และ เพลงยมบาลเจ้าขา - บุปผา สายชล (สาธิต ศรีเกตุ, 2556: 112-120)

2. ยุคประชาธิปไตยแบ่งบาน พ.ศ.2516 – 2519 จากเพลงชีวิตสู่เพลงเพื่อชีวิต จิตร ภูมิศักดิ์ ได้เขียนบทความเสนอแนวคิดเรื่อง “ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน” ขึ้นมาแนวคิดเพื่อชีวิตและการต่อสู้เพื่อสังคมที่ดีกว่าของ จิตร ภูมิศักดิ์ เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดแนวเพลงใหม่หลังเหตุการณ์ 14 ตุลา คือ “เพลงเพื่อชีวิต” กล่าวได้ว่าเพลงเพื่อชีวิตคือเพชรเม็ดงามทางด้านวัฒนธรรมอันเกิดจากเหตุการณ์ 14 ตุลา (อรอนพ นิพิทเมธาวิ, 2563) เพลงเพื่อชีวิตมีบทบาทมากขึ้นหลังจากนักคิด นักเขียน หรือศิลปิน ถูกจำกัดเสรีภาพจากอำนาจเผด็จการที่มีแนวคิดแบบขวาจัด จากงานวิจัยของ วรณ ฮอลลิงก้า (2536) ได้วิเคราะห์เพลงเพื่อชีวิตโดยแบ่งเป็นเหตุการณ์ทางการเมือง 2 ช่วงดังนี้ คือ ช่วงแรก ในระหว่าง พ.ศ. 2516 - 2519 ซึ่งเป็นช่วงที่มีเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองสูง กำเนิดศิลปินเพลงเพื่อชีวิตหลายวงโดยเกิดจากการรวมตัวกันของศิลปินที่เป็นนักศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาที่มีความสนใจด้านการเมือง การปกครอง และช่วงที่สองคือในระหว่าง พ.ศ. 2519 - 2534 จากเหตุการณ์รุนแรงโหดเหี้ยมเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2516 นิสิตนักศึกษาปัญญาชน และกลุ่มวงดนตรีเพื่อชีวิตได้หลบหนีภัยการเมืองเข้าไปอยู่ในป่าเป็นแนวร่วมพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย สำหรับฝ่ายอำนาจรัฐได้ยกเลิกขบวนการนักศึกษาทั้งศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย เพลงเพื่อชีวิตจะมีเนื้อหาในบทเพลงที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจอย่างเข้มข้น เกิดขบวนการนักศึกษาผู้นำในการประท้วงเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมจากอำนาจรัฐ โดยใช้เพลงเพื่อรับใช้มวลชนรวมถึงการใช้เพลงเพื่อปลุกกระตือรือร้นประชาชนให้ร่วมต่อสู้เพื่อสังคมแห่งความเท่าเทียมกัน ดังเช่นเพลงสู้ไม่ถอย ในปี 2516 ที่แต่งโดยเสกสรรค์ ประเสริฐกุล หนึ่งในแกนนำการชุมนุมประท้วงคำสั่งของมหาวิทยาลัยรามคำแหง 272/2516 ที่มีมติให้ลบชื่อนักศึกษา 9 คน ออกจากมหาวิทยาลัย และจากเหตุการณ์ในครั้งนี้นำพาไปสู่การยกระดับชุมนุมต่อสู้ทางการเมืองกับรัฐบาลอำนาจนิยมจนเกิดเป็นเหตุการณ์ 14 ตุลา พ.ศ.2516 จากสถานการณ์ทางการเมืองนำพาไปสู่การกำเนิดวงดนตรีเพื่อชีวิตในยุคแรก ดังเช่น วงคาราวาน วงคารุณ วงงล้อ วงรวมก้อน วงโคเมฉาย วงกรรมาชน วงนงอรุณ วงโคยะเลิศดีด วงต้นกล้า และวงลูกทุ่งสังสรรค์ เป็นต้น อย่างเช่น สุรชัย จันทิมาธร วงคาราวานถือกำเนิดบทบาทของการเป็นศิลปินเพื่อชีวิตขึ้นมาในเหตุการณ์ครั้งนั้น เขาเป็นอีกหนึ่งที่อยู่ร่วมในการประท้วง คอยแต่งบทกลอนต่างๆ

ส่งให้โฆษกบนเวทีอ่านให้ประชาชนฟังเพื่อปลุกเร้ากำลังใจและรวบรวมความคิดให้เป็นหนึ่งเดียวกัน และเขาได้แต่งเพลง “सानแสงทอง” โดยเอาทำนองมาจากเพลง Find the cost of freedom ของวง Crosby, Stills, Nash & Young (สมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย, 2546) รวมถึงดนตรีไทยก็มีบทบาทต่อการเรียกร้องประชาธิปไตยในยุคนี้ด้วยเช่นกันดังเช่นงานเขียนจาก นารัฐคุณฤทธาภิบาล และรุจี ศรีสมบัติ (2563) กล่าวถึงดนตรีไทยเพื่อชีวิตจากวงต้นกล้าเป็นวงดนตรีไทยที่เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มนักศึกษาโดยมีจุดประสงค์ต้องการใช้ดนตรีไทยเป็นสื่อกลาง เพื่อแสดงทางความคิดทางการเมืองและเสียดสีสังคมโดยได้รับแนวคิด “ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน” ของจิตร ภูมิศักดิ์ กล่าวได้ว่าเป็นอิทธิพลแห่งแนวคิดประชาธิปไตยแบ่งบัน และแนวคิดแบบสังคมนิยมเป็นที่แพร่หลายในหมู่นักหนุ่มสาว มีการใช้ทั้งดนตรีไทยและดนตรีตะวันตกเพื่อสื่อสารถึงประเด็นทางสังคม โดยจากข้อสังเกตของผู้เขียนนั้นพบว่าเพลงเพื่อชีวิตบางเพลงนั้นมีบทบาทมาตั้งแต่ในยุค 14 ตุลาจนถึงยุคปัจจุบัน คือยุคคณะราษฎร พ.ศ.2563 คนหนุ่มสาวก็ยังหยิบเพลงนั้นมาใช้เพื่อต่อสู้ทางการเมืองอยู่ กล่าวคือเพลง ‘เพื่อมวลชน’ ของวงกรรมาชน ในปี พ.ศ.2517 ที่แต่งคำร้องโดย นพพร ยศธา และแต่งทำนองโดย กุลศักดิ์ หรือจัน วงกรรมาชน ซึ่งเป็นวงที่ตั้งจากนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลในช่วงนั้น โดยเนื้อหาของเพลงเป็นการมองถึงบทบาทของนักศึกษาที่ควรจะเป็นคือการรับใช้ประชาชน และนอกจากนี้ยังมีเพลง ‘หนุ่มสาวเสรี’ ของสุจิตต์ วงษ์เทศ ที่นำทำนองเพลงตับพระลอมาเขียนเนื้อใหม่หลังเหตุการณ์ 14 ตุลา เพื่อสดุดีการต่อสู้ของเยาวชน (รัชพงศ์ โอชาพงศ์, 2558) และข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเพลงเพื่อมวลชนจากงานวิจัยของ อัญชลี อิสมันยี (2559) กล่าวถึงแรงบันดาลใจของเพลงเพื่อมวลชนนั้นถูกเขียนหลังจากทางวงกรรมาชนได้รู้จักกับผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามในจังหวัดนครพนม โดยได้กล่าวถึงบทกวีที่ใช้เพื่อการกู้ชาติของชาวเวียดนามดังเช่นประโยคที่ว่า “ถ้าเป็นนกก็จะขอเป็นนกพิราบแห่งเสรีภาพ”

3. ยุคเข้าป่าหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เพลงปฏิวัติ พ.ศ.2519 - 2523 ศิลปินเพื่อชีวิตถูกอำนาจรัฐขับไล่ให้หลบหนีเข้าไปในป่า เพลงเพื่อชีวิตจึงมีเนื้อหาโดยเกี่ยวข้องกับการปฏิวัติมากขึ้น ดังเช่นที่รัชพงศ์ โอชาพงศ์ (2558) กล่าวถึงเพลงเพื่อชีวิตหลังเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 ส่งผลให้นักศึกษาหลายคนต้องหนี

เข้าไปพร้อมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ส่งผลให้เกิดเพลง ‘จากลานโพธิ์ถึงภูพาน’ ที่แต่งคำร้องโดย วัฒน์ วรรณยางกูร บันทึกลงเป็นครั้งแรกเมื่อตุลาคม พ.ศ.2520 เนื้อหาของบทเพลงที่กล่าวถึงความคับแค้นของนักศึกษาที่ถูกกระทำอย่างโหดร้ายโดยรัฐ และอย่างเช่นเพลง “สหาย” ที่เขียนในปี พ.ศ.2521 จากคำบอกเล่าของผู้แต่งคือ กุลศักดิ์ เรืองคงเกียรติ (2554) เพลงนี้เขียนที่ภาคเหนือของประเทศไทย โดยกล่าวถึงนิยามของคำว่า สหาย หรือเพื่อนเป็นคำที่คล้ายกัน แต่คำว่าสหายนั้นใช้กันในเขตป่าเขาภาวะของการสู้รบโดยพร้อมที่จะเสียสละชีวิตเมื่อคราวจำเป็น โดยผู้แต่งเพลงนี้พูดเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ที่ 10 เมษายน 2553 ซึ่งไม่ต่างจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองอย่างในอดีตที่ตนได้สัมผัสมา ผู้แต่งพูดยกย่องนักสู้ในนาม ในเหตุการณ์ 10 เมษายนว่าคือสหายของผู้แต่งด้วยเช่นกันก่อนเริ่มบรรเลงบทเพลงสหายที่ร้องขึ้นต้นว่า “นักปฏิวัติเราไม่เคยกลัวตาย” นอกจากเพลงที่เกี่ยวกับการปฏิวัติแล้วยังมีบทเพลงที่สื่อสารถึงบ้านเกิดที่ตามมาเพราะต้องเข้ามาร่วมต่อสู้ในป่าดังเช่นเพลง “คิดถึงบ้าน” หรือที่รู้จักกันในชื่อเพลง “เดือนเพ็ญ” ที่แต่งโดยอัสนี พลจันทร์ ในนามปากกาว่า นายผี โดยข้อมูลจากงานวิจัยของ อัญชลี อีสมนีย์ (2559) ได้เขียนถึงประวัติของบทเพลงนี้ว่า ครั้งหนึ่งเคยถูกห้ามเผยแพร่เพราะเกรงกลัวว่านักปฏิวัติทั้งหลายจะคิดถึงบ้าน จนล้มเลิกการปฏิวัติไปได้ หรือเพลงที่บอกเล่าถึงความพ่ายแพ้ของพรรคคอมมิวนิสต์ประเทศไทยอย่างเพลง “กำลังใจ” ที่แต่งโดย วิสา คัญทัพ ที่เขียนขึ้นจากการคิดถึงเพื่อนร่วมอุดมการณ์ในป่าเขา (วิสา คัญทัพ, 2559) นอกเหนือจากเพลงที่กล่าวมาข้างต้นนั้นมีเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิวัติอีกมากมายจากคอนเสิร์ตเพลงปฏิวัติ “สายลมเปลี่ยนทิศ แต่ดวงจิตมิได้เปลี่ยนเลย” ที่จัดไปในวันเสาร์ที่ 13 กันยายน 2546 ณ หอประชุมใหญ่ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย โดยบอกเล่าประวัติศาสตร์ที่มาของเพลงในยุคนั้น และบรรเลงบทเพลงจำนวน 25 เพลง รวมถึงงานคอนเสิร์ต “เพลงของจิตร” ที่ทางวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับรายการดนตรี กวี ศิลป์ ทางสถานีโทรทัศน์ไทย TPBS เมื่อวันอาทิตย์ที่ 26 ตุลาคม 2551 ณ หอแสดงดนตรี วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งสามารถหาฟังบทเพลงเพิ่มเติมได้ในช่องทาง YouTube จากชื่อคอนเสิร์ตดังกล่าว และช่องทางอื่นที่ยังไม่ได้กล่าวถึง

4. เพลงเพื่อชีวิตในยุค พุทธศักราช 2535 สู่เพลงให้กำลังใจ เป็นเหตุการณ์นองเลือดครั้งสำคัญของประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทย ระหว่างวันที่ 17 - 20 พฤษภาคม 2535 หรือที่ได้รับการขนานนามว่า เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ การทำรัฐประหารรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 ได้มีการก่อตั้งคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ขึ้นโดยการนำของ พล.อ. สุนทร คงสมพงษ์ และ พล.อ. สุจินดา คราประยูร เป็นรองหัวหน้าคณะ (เดอะ สแตนด์การ์ด, 2563) โดยในช่วง เหตุการณ์พฤษภาทมิฬนี้มีข้อมูลจากงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่ามีศิลปินและ บทเพลงเพื่อชีวิตเกิดขึ้นมาเป็นจำนวนมาก รวมถึงศิลปินในยุค 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งออกมาจากป่าด้วย กลายเป็นผู้ที่ส่งสารหรือผลิตสาร ในขณะที่ สารอย่างบทเพลงในยุคนี้มีลักษณะเป็นเพลงเพื่อชีวิตซึ่งมีเนื้อหาที่สะท้อนถึง ความหลากหลายของปัญหาสังคมในมุมมองกว้างไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ อุดมการณ์ทางการเมืองเท่านั้นบรรดาศิลปินต่างๆ ได้เข้าไปร่วมงานกับบริษัท เอกชนก็เพื่อสร้างสรรค์สังคม และเพื่อแสวงหาแนวทางในการอยู่ร่วมกันใน สังคมอย่างสันติ ปราศจากความรุนแรงดังเช่นในอดีต (จิรวัดน์ ดิวะรัตน์ และ ไพลิน ภูจินาพันธ์, 2562) วุฒิเวท ต้นศุภผล (2563) บทบาทของเพลงที่เกิดจาก เหตุการณ์ดังกล่าวไว้หลายหลายเพลง ดังเช่นเพลง นกสีเหลือง พุทธศักราช ของวงโฮป ซึ่งเป็นเพลงพิเศษที่ถูกบรรจุลงในอัลบั้มรวมฮิต “จากวันนั้นถึงวันนี้” เมื่อปี 2535 เนื้อเพลงท่อนหนึ่ง บันทึกเป็นคำพูดว่า “พฤษภาคม วันที่ 17 18 19 และ 20 กระสุนปืนรัวดังถึยิบ แล่นมาฆ่าดังท่าฝน ฆาตรกรโหดไร้สัจจะ ใช้เล่ห์กล มันสังเวยอย่างแสบยลหมิ่นคนตาย” เพลง คอยเพื่อน, ฮีโร่โมเตอร์ไซค์, นกสีตะกั่ว, ดอกไม้พฤษภา ในสตูดิโออัลบั้มชุดที่ 5 “ดอกไม้พฤษภา” ของวงชูชู ในปี 2535 อัลบั้มนี้เป็นอีกชุดหนึ่งที่แทบจะเรียกได้ว่าทั้งอัลบั้มแต่งขึ้นมา เพื่อบันทึกประวัติศาสตร์เหตุการณ์ในครั้งนี้ เพลงหวัง และเพลงหายจากอัลบั้ม “มาตามสัญญา” ของ ปู พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ โดยทั้ง 2 เพลงนี้เขียนถึงที่มาไว้ใน หนังสือ “1 ทศวรรษ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์” ไว้ว่าเพลงหวังนั้นเขียนช่วงพฤษภาทมิฬ เกี่ยวกับการกลับมาสู่ใหม่เมื่อหายเหนื่อย และเพลงหายที่เขียนให้วีรชนที่ เสียชีวิตในการต่อสู้พฤษภาทมิฬเพื่อเขียนให้เป็นจดหมายเหตุ เวลา เหตุการณ์ ที่ได้เข้าร่วมโดยมีเวทีการแสดงอยู่ที่ถนนราชดำเนิน เพราะการยึดอำนาจวิน

อยู่ในประวัติศาสตร์ของไทย และผลงานเดี่ยวลำดับที่ 6 ของแอ๊ด วงคาราบาว ในอัลบั้มชุด “พฤษภา” อัลบั้มชุดนี้วางแผงปี 2535 และมีความพิเศษตรงที่เป็นครั้งแรกที่แอ๊ด คาราบาว ออกผลงานร่วมกับพี่ชายฝาแฝด อี๊ด ยิ่งยง โอภากุล โดยบทเพลงแทบทั้งอัลบั้มคือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในพฤษภาทมิฬ ไม่ว่าจะเป็นใครฆ่าประชาชน, ราชดำเนิน, กระป๋องมั่วเดียว (เขียนถึงพล.ต.จำลอง ศรีเมือง), กันโด้ (เขียนถึงอริสมันต์ พงษ์เรืองรอง) และเพลงที่ได้รับความนิยมมากที่สุดอย่างเพลง ทะเลใจ เพลงเพื่อชีวิตจากยุคสมัยดังกล่าวในดนตรี สมัยนิยมที่เปลี่ยนความหมายจากเพลงปฏิวัติเป็นเพลงให้กำลังใจ หรือเพลงบันทึกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ในครั้งนี้ หน้าที่ของบทเพลงที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา และอย่างเช่นเพลงดังอีกเพลงอย่าง “คำตอบอยู่ในสายลม” ดังที่ พอล เฮง (2561) กล่าวถึงความหมายของบทเพลงนี้ที่แต่งโดย มงคล อุทก ซึ่งบรรจุอยู่ในบทเพลง อันดับที่ 9 ในอัลบั้ม ‘ห้วง ลอยนวล’ ซึ่งเป็นอัลบั้มเดี่ยวที่ออกมาในปี พ.ศ.2536 หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ที่ทำให้เห็นถึงตะกอนความคิดที่ตกทอดมาจากเพลงประท้วง (Protest Song) ในยุคเผด็จการทหารในยุคทศวรรษที่ 2510 ปลายๆ ซึ่งเป็นยุคของการแสวงหาเสรีภาพต่อต้านสงครามและเรียกร้องประชาธิปไตยจากรัฐบาลเผด็จการทหาร และมาใช้ชุดความคิดนี้อีกครั้งในการต่อต้านคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ รสช. (National Peace Keeping Council - NPKC) เป็นคณะนายทหารที่ก่อการรัฐประหาร ยึดอำนาจจากพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งในขณะนั้น

5. เพลงเพื่อชีวิตในยุคคนเสื้อแดง เพลงเรียกร้องประชาธิปไตยที่ภูวกติกา ต้องเป็นกลาง และเป็นธรรม เหตุการณ์เมษา - พฤษภา พ.ศ.2553 สำหรับข่าว ปิปปิไทยได้เขียนข่าวเกี่ยวกับการครบรอบ 10 ปีของเหตุการณ์ดังกล่าวว่าเป็น การชุมนุมใหญ่ของ “นปช. แดงทั้งแผ่นดิน” เริ่มต้นขึ้นเมื่อ 12 มี.ค. 2553 ภายใต้ชื่อยุทธการ “12 มีนา 12 นาฬิกา ลั่นกลองศึกเขย่าขวัญอำมาตย์” โดยระดมคนเสื้อแดงจากทั่วทุกสารทิศเข้ากรุงเทพฯ เพื่อทำกิจกรรมเชิง “เอาถูกข เอาชัย” ใน 6 จุด ก่อนนัดชุมนุมจริงในอีก 2 วันข้างหน้า โดยเป้าหมายการ ประกาศ “สงครามครั้งสุดท้าย” ของแกนนำ นปช. คือการโค่นล้มรัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และทำลายเครือข่าย “อำมาตยาธิปไตย” ซึ่งพวกเขา

เชื่อว่าอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ "พลิกซ์การเมือง" เมื่อปลายปี 2551 และชื่อว่า พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ คือ "หัวหน้าอำมาตย์" (หทัยกาญจน์ ตริสุวรรณ, 2563) และสุดท้ายการชุมนุมของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ที่เริ่มต้นจากการการต่อต้านการรัฐประหารในเดือนกันยายนปี พ.ศ.2549 ต้องจบด้วยการใช้ความรุนแรงสลายการชุมนุมจากรัฐในเดือนเมษายนและพฤษภาคมในปี พ.ศ.2553 ตลอดเวลาแห่งการต่อสู้ของคนเสื้อแดงนั้นมีเพลงเพื่อชีวิตที่ใช้ในกระบวนการต่อสู้เยอะแยะมากมาย ดังเช่นข้อมูลจากงานวิจัยของ วรพงษ์ วะรักษ์เลิศ (2557) ได้รวบรวมข้อมูลของศิลปินที่แต่งบทเพลงเพื่อร่วมต่อสู้ทางการเมืองในครั้งนั้น ดังเช่น พิธาน ทรงกัมพล หรือ เป๊ยะ บางสนาน โดยเพลงแรกที่เขาเขียน คือ เพลงรอวันเธอกลับมา ซึ่งแต่งให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ต่อมาคือเพลง ถูกหลอกได้ใจที่เขียนฝากไปถึงผู้ชุมนุมฝั่งพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย และในวันที่ 26 มีนาคม 2552 เขาได้รับหน้าที่ให้ขึ้นร้องเพลงบนเวทีครั้งแรกเวลา 04.00 น. ร้องเพลงคนเสื้อแดง รวมถึงลักษณะของเพลงที่แต่งจะต้องฟังแล้วติดหูง่าย มีทำนองที่ทันสมัย เช่น เพลงรักคนเสื้อแดง และยังมีศิลปินอย่างเช่น ธนพัฒน์ พัฒนบุรี ที่ร่วมงานกับอาเล็ก โขक्रमพฤกษ์ แต่งเพลงเพื่อสื่อถึงการถูกอำนาจรัฐกระทำที่เขียนถึง นายปรัชญา แศว์ไคว์ ซึ่งเสียชีวิตในเหตุการณ์การสลายการชุมนุมในปี พ.ศ.2553 นอกจากนี้ยังมีเพลง ตอผุด ซึ่งเป็นเพลงที่มีเนื้อหากล่าวรัฐบาลในกรณีการทำรัฐประหารในปี พ.ศ.2549 เพลงจาก แก้ว มดคันไฟ และเพลงที่นับว่าถูกนำมาใช้งานมากที่สุดอีกเพลงของกระบวนการเสื้อแดงคือเพลง "นักสู้รัฐดีดิน" จากจิ้น วงกรรมาชน ศิลปินเพื่อชีวิตที่ก่อกำเนิดในเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 ซึ่งอุดมการณ์ทางการเมืองไม่เคยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จิ้น ยังคงเข้าร่วมในการชุมนุมของคนเสื้อแดงและกล่าวถึงที่มาของเพลงนี้คือแต่งให้นักสู้รนามทุกคนที่เสียสละชีวิต (กุลศักดิ์ เรื่องคงเกียรติ, 2553) และรวมถึงศิลปินอย่าง วิสา คัญทัพ และไพจิตร อักษรณรงค์ เป็นสองศิลปินที่ร่วมสร้างสีสันบนเวทีเสื้อแดงมาตั้งแต่ยุคแรกๆ ที่มีการชุมนุมกันที่ท้องสนามหลวงที่ทำหน้าที่คล้ายๆ แม่ทัพด้านงานวัฒนธรรม ซึ่งผลิตทั้งบทกวีและบทเพลงสำหรับใช้ในการชุมนุมของคนเสื้อแดงจำนวนมาก โดยเฉพาะเพลงที่เป็นเพลงหลักประจำใจของคนเสื้อแดงอย่าง "ความจริงวันนี้" ที่เปิดเมื่อไหร่

มวลชนเป็นต้องคึกคักลุกขึ้นขับสายและสับตีนตบกันที่นั่น (ประชาไท, 2552) นอกจากนี้ วิสา คัญทัพ (2553) ยังแต่งเพลง “สู้ศึกอย่างคึกคะนอง” เพื่อใช้ในการต่อสู้กับระบอบอำมาตย์ที่ต้องการรักษาอำนาจทางการเมืองของตนและพวกพ้องไว้ และศิลปินที่ขาดไม่ได้อย่าง อาเล็ก โซครัมพฤกษ์ แต่งเพลง “ลั่นกลองรบ” เพื่อรวมพลังการต่อสู้ของคนเสื้อแดง และเขายังคงร่วมสนับสนุนในการต่อสู้ทางการเมืองของคนหนุ่มสาวในปัจจุบันด้วยเช่นกัน (อาเล็ก โซครัมพฤกษ์, 2561) และในช่วงเวลาเดียวกันนี้ก็มีกลุ่มคนเสื้อเหลืองได้ใช้เพลงเพื่อร่วมรณรงค์ทางการเมืองด้วยเช่นกัน แต่เนื่องจากอุดมการณ์ทางการเมืองที่ไม่สอดคล้องกับประชาธิปไตย เพลงจากกลุ่มคนเสื้อเหลืองจึงไม่สอดคล้องกับความหมายของเพลงเพื่อชีวิต ดังเช่นผลการวิจัยของณัฐณิชา นันตา (2553: 1) กล่าวถึงความหมายของเพลงเพื่อชีวิต (Songs for life) วาทกรรมหลักของเพลงเพื่อชีวิต คือการเรียกร้องประชาธิปไตยแบบเต็มใบที่มีความเท่าเทียม และความยุติธรรมในสังคม ทั้งด้านชนชั้น เชื้อชาติเศรษฐกิจ และการจัดสรรผลประโยชน์โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้รายละเอียดของวาทกรรมได้แตกต่างไปตามบริบททางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมในช่วงเวลาต่างๆ และจากข้อมูลในงานวิชาการของ เอกพลณัฐ ญัฐพัช ธันท์ (2558: 89) กล่าวถึงมวลชนเสื้อเหลือง รวมถึงกรณีของมวลชนเสื้อหลากสีที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2553 นั้นมีลักษณะเป็นขบวนการอนุรักษ์นิยมใหม่ (Neoconservative social movement) ดังนั้นการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ซึ่งได้รับอิทธิพลสำคัญจากลัทธิเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) ได้ก่อให้เกิดกลุ่มพลังทางสังคมกลุ่มใหญ่ที่สุดจำนวน 2 กลุ่มด้วยกันภายในรัฐเสรีนิยมใหม่ของไทย คือ กลุ่มมวลชนเสื้อแดงและมวลชนเสื้อเหลือง โดยกลุ่มแรกกลายเป็นมวลชนประชาธิปไตย และกลุ่มหลังเป็นมวลชนปฏิกิริยาประชาธิปไตย เพราะฉะนั้น เพลงจากกลุ่มเสื้อเหลืองจึงอยู่นอกขอบเขตการศึกษาของผู้เขียนในครั้งนี้

6. เพลงเพื่อชีวิตในยุคคณะราษฎร พ.ศ.2563 สำนักข่าวบีบีซีไทยรายงานข่าวว่า เมื่อเวลา 15.00 วันที่ 21 ก.พ. 2563 คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มีนายอนุรักษ์ มาประณีต เป็นประธานออกนั่งบัลลังก์เพื่ออ่านคำวินิจฉัยในคดีที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยเพื่อมี

คำสั่งยุบศาลรัฐธรรมนูญมีมติให้ยุบพรรคอนาคตใหม่เนื่องจากเห็นว่าเป็นการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 72 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (พ.ร.ป.) ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 และมีมติให้สั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของ กก.บห. ที่ดำรงตำแหน่งอยู่ ณ วันที่มีการทำสัญญากู้เงินคือ วันที่ 2 ม.ค. 2562 และ 11 เม.ย. 2562 เป็นเวลา 10 ปี ผลจากคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้ กก.บห. ทั้งหมด 16 คนถูกตัดสิทธิทางการเมือง แม้มี 2 คนลาออกไปก่อนหน้านี้แล้วก็ตาม โดยในจำนวนนี้เป็น ส.ส. จำนวน 11 คน ทำให้ อนาคต. เหลือเสียงในสภา 65 คน จากเดิม 76 คน (บีบีซี นิวส์ ไทย, 2563) สถานการณ์ทางการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ทำให้มี สว. จากการแต่งตั้งจากคณะรัฐประหารในปี พ.ศ.2557 รวมถึงกติกากำหนดเลือกตั้งที่ไม่เป็นกลาง และเหตุการณ์ความไม่ยุติธรรมในสังคมทำให้ศิลปินเริ่มระเบิดความโกรธแค้นแห่งยุคสมัยออกมาผ่านบทเพลงในหลากหลายรูปแบบดังเช่น เพลง “ประเทศไทย” เพลงแร็ปจากกลุ่มศิลปิน RAD เนื้อหาเพลงที่ตีแผ่ของไม่ดีของสังคมไทยที่สะสมมานาน (กลุ่มศิลปินแร็ปต่อต้านเผด็จการ, 2561) บทเพลงนี้กลายเป็นเพลงประจำในการชุมนุมทางการเมืองที่เกิดขึ้น และรวมถึงเพลง “ปฏิรูป” ที่ถูกคำสั่งจากรัฐบาล แจ้งให้ทาง YouTube บล็อกการเข้าถึง (วอยซ์ออนไลน์, 2564) และมีเพลงอื่นๆ จากศิลปินกลุ่มนี้มากมายที่สื่อสารถึงประเด็นทางการเมือง การชุมนุมจากนักศึกษาในยุคนี้มีหลากหลายกลุ่มที่เริ่มจากการรวมกันเข้าร่วมหาวิทยาลัยเพื่อแสดงออกทางการเมือง นำพาไปสู่การนัดชุมนุมใหญ่ซึ่งมี 2 กลุ่มใหญ่ที่เป็นหลักในหมุดหมายครั้งนี้ คือกลุ่มเยาวชนปลดแอก (Free Youth) และแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม (United front of Thammasat and Demonstration) ศิลปินอย่างวงสามัญชนที่ก่อกำเนิดขึ้นหลังรัฐประหาร 2557 ได้มีบทบาทด้านแนวร่วมทางวัฒนธรรมมาอย่างต่อเนื่องเช่นเพลง “เราคือเพื่อนกัน” ที่ถูกใช้เป็นเพลงเพื่อเชิญชวนผู้คนออกมาชุมนุมจากแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุมในวันที่ 19 กันยายน 2563 (แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม, 2563) และในงานเดียวกันนี้ วงสามัญชนได้เล่นเพลง “นักสู้รู้สติ” เพื่อมอบให้คนเสื้อแดงที่สู้มาก่อน (มติชนสุดสัปดาห์, 2563) หรือเพลง “บทเพลงของสามัญชน” ที่ตั้งขึ้นในการชุมนุมของเยาวชนปลดแอกในวันที่ 16 ส.ค. 2563 โดยการบรรเลงเพลงนี้

เพื่อขอบคุณคนเสื้อแดงเช่นเดียวกัน โดยสื่อได้เสนอข่าวว่าในเวลา 18.50 น. ศิลปินวงสามัญชน ขึ้นเล่นดนตรี ร้องเพลง ‘บทเพลงของสามัญชน’ โดยกล่าวว่า ขอมอบให้ คนเสื้อแดง และขอบคุณกับความอดทนในการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย รวมทั้งขอบคุณผู้ใหญ่ทุกคนที่มาร่วมชุมนุมเคียงข้างนิสิตนักศึกษา และให้กำลังใจ ผู้ลี้ภัยทางการเมืองทุกคน ประชาชนพร้อมใจปรบมือแล้วชู 3 นิ้ว (วอยซ์ออนไลน์, 2563) และศิลปินอย่าง ไชยอมร แก้ววิบูลย์พันธุ์ หรือ แอมมี วง The bottom blues นำเพลงดังในอดีตของตนมาบรรเลงอย่างเช่นเพลง “12345 I love you” จนเกิดปรากฏการณ์แปลงเนื้อของเพลงนี้ในท่อนอุคของบทเพลงเป็นการแสดงออกทางการเมืองโดยดำนายกรัฐมนตรี (สนุก, 2563) และนอกจากนี้ ยังมีศิลปินอีกเยอะแยะมากมายออกมาร่วมสนับสนุนการชุมนุมในครั้งนี้และ ร่วมเล่นดนตรีใช้บทเพลงเพื่อการแสดงออกทางการเมืองโดยยังไม่ได้เอ่ยนาม ในบทความชิ้นนี้ บทความนี้จะเน้นกล่าวถึงศิลปินที่เห็นได้จากสื่อสารทางการเมือง ที่ได้นำเสนอข่าวในการชุมนุมใหญ่ของ ปี 2563 ที่ผ่านมา

### การเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ของเพลงเพื่อชีวิตบางเพลง

เพลงเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่สำคัญต่อบริบททางการเมืองมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา โดยใช้ในการเป็นสื่อเพื่อสร้างโฆษณาชวนเชื่อใน อุดมการณ์ทางการเมืองดังเช่นอุดมการณ์แบบชาวจัด เพื่อชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ หรือเพลงทางราชการ เพลงปลุกใจ โดยเนื้อหาแบบนี้ถูกแต่งขึ้น จากฝ่ายรัฐ ฝ่ายผู้มีอำนาจ หรือฝ่ายผู้ปกครองชนชั้นนำ แต่สำหรับเพลง เพื่อชีวิตนั้นถูกแต่งจากชนชั้นผู้ถูกปกครอง ชนชั้นผู้ถูกกดขี่เพื่อได้ระบาย และ สื่อสารความทุกข์ยากของตนเองในบริบทของสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ผ่านบทเพลงด้วยเช่นกัน ญัญญูนิชา นันตา (2553) กล่าวถึงความหมายของ เพลงเพื่อชีวิต (Songs for life) ที่เปลี่ยนไปจากเดิม กล่าวคือเพลงเพื่อชีวิต หมายถึงบทเพลงที่นำเสนอแนวคิดเพื่อชีวิตและสังคมที่ดีกว่า โดยกระบวนการ สร้างความหมายของเพลงเพื่อชีวิตจากภาพลักษณ์ของศิลปิน อันส่งผลให้เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตเปลี่ยนไปจากเพลงเพื่อชีวิตที่มีความหมายตามรากเหง้า กล่าวคือ เป็นบทเพลงที่สร้างขึ้นเพื่อช่วยเหลือและต่อสู้เพื่อสังคมหรือเพื่อรองรับ การเคลื่อนไหวลดน้อยถอยลง และกลายเป็นบทเพลงที่มีเนื้อหาเป็นไปตาม

ความต้องการของตลาดมากขึ้น บางบทเพลงถูกแต่งขึ้นเพื่อปลุกกระตือรือร้นไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างทางสังคมแบบใหม่ จากที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่าความหมายของเพลงเพื่อชีวิต คือเนื้อหาที่กล่าวถึงประเด็นทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจที่อยู่ในบทเพลงโดยมีเครื่องดนตรีประกอบสร้างจังหวะ ทำนอง และเสียงประสานขึ้นมา การแต่งเพลงที่ต้องการจะสื่อสารถึงโครงสร้างทางสังคมที่เป็นผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน หรือต้องการเรียกร้อง และต่อสู้ไปสู่สังคมใหม่ที่ดีกว่า เพราะสังคมแบบเก่านั้นไม่สามารถทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นได้ จึงเกิดอุดมการณ์เพื่อสังคมแบบใหม่ขึ้นมา ในช่วงเวลาแห่งการต่อสู้ระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองภายในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นแบบอนุรักษนิยม สังคมนิยม บางกลุ่มต้องการเรียกร้องแค่วิธีการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตย หรือบางกลุ่มเป็นคอมมิวนิสต์ ซึ่งล้วนจะสอดคล้องกับบริบททางการเมืองของโลก ในช่วงเวลาที่ประเทศมหาอำนาจต่อสู้กันระหว่างโลกเสรีแบบทุนนิยมกับโลกแบบคอมมิวนิสต์ โดยการแทรกแซงประเทศอื่นๆ ให้เป็นแนวร่วมในยุคสงครามเย็น สำหรับชนชั้นปกครองไทยนั้นเป็นแนวร่วมกับประเทศมหาอำนาจด้วยเช่นกัน เก่งกิจ กิติเรียงลาภ (2562) บทบาททางการเมืองของประเทศไทยที่มีต่อประเทศไทยดังนี้ หมู่บ้านชนบทไทยได้รับการคิดค้นและจัดตั้งขึ้นอย่างมีกลยุทธ์ในสองระดับ ระดับแรกคือเกี่ยวข้องกับในฐานะหน่วยทางกายภาพโดยแผนการพัฒนาของรัฐ และระดับที่สองคือเป็นหน่วยความรู้พื้นฐานทางสังคมศาสตร์ของนักสังคมวิทยา และนักมานุษยวิทยาไทย และอเมริกันในปี พ.ศ.2493 ถึง พ.ศ.2503 เพื่อการศึกษาและการควบคุมหมู่บ้านในชนบทของไทย โดยมีความสำคัญต่อกลยุทธ์การต่อต้านการจลาจลของสหรัฐอเมริกาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จักรี ไชยพินิจ (2561) ในพ.ศ.2504 นโยบายของไทยได้รับอิทธิพลจากความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐอเมริกา เมื่อครั้งที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เดินทางไปรักษาตัวยังโรงพยาบาลวอเตอร์ รีด (Walter Reed) ในฐานะแขกส่วนตัวของประธานาธิบดี ดไวต์ ดี. ไอเซนฮาวร์ (Dwight D. Eisenhower) ได้เกิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรกปี พ.ศ.2504 - 2509 ขึ้นในประเทศไทย ในมุมมองของนักวิชาการกระแสหลักถึงบทบาทของสหรัฐอเมริกา อาจจะสร้างความฉงนใจเกิดขึ้นได้ว่า เพราะเหตุใดรัฐบาลอเมริกันถึงมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับรัฐบาลเผด็จการทหารอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่ยึดหลักการเสรีนิยมประชาธิปไตย

จะเห็นได้ว่าจากความสัมพันธ์ทางการเมืองของโลกนั้นส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม รวมถึงแนวคิดต่างๆ ในสังคมไทย และบทเพลงเพื่อชีวิตได้เกิดขึ้น จากผลกระทบทางการเมืองด้วยเช่นกัน จากบทเพลงเพื่อชีวิตในยุคที่เป็นต้น กำเนิดเพื่อสื่อสารถึงประเด็นทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ความหมาย แบบดั้งเดิมค่อยๆ จางหายไปจนกลายเป็นเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก แบบปัจเจก และเนื้อหาในเชิงบันเทิงที่เข้ากับระบบทุนนิยมมากขึ้นเช่นกัน ไพบูลย์ โปธิ์หวังประสิทธิ์ และธนาภรณ์ ภูมั่ง (2555) เนื้อหาจากเพลงเพื่อชีวิต ที่ได้รับความนิยมในกระแสหลัก 316 เพลงในปี พ.ศ.2554 โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับ ความรักมากที่สุดที่ร้อยละ 52 ตามมาด้วย ด้านสังคมร้อยละ 27 ด้านการเมือง ร้อยละ 13 และด้านเศรษฐกิจร้อยละ 8 โดยเฉพาะเพลงที่เป็นรู้จักโดยศิลปิน เพื่อชีวิตรุ่นใหม่อย่าง ปาววี, แซ่ม แซ่มรัมย์ และวิด ไฮเปอร์ นั้นมุ่งนำเสนอ ในเรื่องของความรักเกินร้อยละ 90 เนื้อหาในบทเพลงเพื่อชีวิตที่เปลี่ยนไปสื่อสาร เนื้อหาที่เกี่ยวกับความรักแบบปัจเจก จากเหตุผลทางการเมืองตลาดในระบบเศรษฐกิจ แบบทุนนิยมมากขึ้น และเนื่องด้วยจากการปรับตัวจากผลกระทบทางการเมือง ดังเช่นนโยบาย 66/23 การเมืองนำการทหาร ทำให้นักศึกษาปัญญาชน และ เหล่าศิลปินเพลงเพื่อชีวิตที่เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ประเทศไทยได้กลับ เข้าสู่เมืองเพื่อร่วมพัฒนาประเทศชาติ โดยรัฐมองว่าคนเหล่านี้คือผู้หลงผิด ทางการเมือง ข้อมูลจาก เอกพล บันลือ (2560) คำสั่ง 66/23 นั้นแม้จะมี เจตนารมณ์และแนวคิดในการแก้ปัญหาที่ดี แต่ลำพังคำสั่ง 66/23 อย่างเดียว ก็อาจไม่เพียงพอที่จะแก้ปัญหาคอมมิวนิสต์ในเวลานั้น เพราะอีกส่วนสำคัญที่ ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยล่มสลายก็เนื่องมาจากสถานการณ์ ความขัดแย้งภายในพรรคคอมมิวนิสต์เอง และการเจรจากับรัฐบาลจีนเพื่อให้ ตัดความช่วยเหลือพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จนทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ อยู่ในภาวะระส่ำระสาย และกลายเป็นความสำเร็จที่เกิดจากปัจจัยหลายอย่าง รวมกัน จิราณุวัฒน์ สวัสดิ์ดิโนะที และ วัน ปิง ไท (2556) บริบททางการเมือง ของโลกต่อการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มคอมมิวนิสต์ โดยจากเหตุการณ์ความ ขัดแย้งของคอมมิวนิสต์ระหว่างจีนและสหภาพโซเวียต ทำให้ประธานาธิบดี ริชาร์ด นิกสัน มองเห็นโอกาสที่จะดึงเงินเข้ามาคานอำนาจกับโซเวียต จึงสนใจ จะฟื้นฟูความสัมพันธ์กับจีนอีกครั้งด้วยการสนับสนุนให้เงินเข้าเป็นสมาชิก

ขององค์การสหประชาชาติ ในเดือนตุลาคม พ.ศ.2514 มติที่ 2758 ประกาศรับประเทศจีนแผ่นดินใหญ่เข้าเป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการ พร้อมทั้งมีมติขับไล่สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ออกจากสหประชาชาติ เห็นได้ว่าความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนในบริบททางการเมืองของโลกส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยด้วยเช่นกันไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมต่างๆ รวมถึงบทเพลงเพื่อชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการเมืองด้วยเช่นกัน ในปัจจุบันบางบทเพลงเพื่อชีวิตยังคงยืนยันความหมายเดิมเหมือนในอดีต และยังคงับใช้อุดมการณ์เพื่อสังคมใหม่ที่ดีกว่ารับใช้ประชาชนผู้ถูกกดขี่จากกลุ่มผู้มีอำนาจรัฐ แต่บางบทเพลงได้เปลี่ยนแปลงความหมายไปรับใช้กลุ่มผู้มีอำนาจ กลุ่มนายทุนผูกขาด หรือบางบทเพลงเพื่อชีวิตไม่ได้สื่อสารถึงประเด็นทางสังคม การเมือง อีกเลย

## สรุป

เพลงเพื่อชีวิตมีวิวัฒนาการที่เชื่อมโยงกับการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยในประเทศไทย โดยมีจุดเริ่มต้นหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 ได้ถือกำเนิด “เพลงชีวิต” ซึ่งจากระบบการปกครองแบบใหม่นั้นทำให้บทเพลงมีเนื้อหาที่ช่วยสะท้อนสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนได้มากขึ้น โดยเชื่อมโยงกับคุณลักษณะทางดนตรีแบบลูกทุ่ง และลูกกรุงที่ได้รับอิทธิพลทางดนตรีมาจากดนตรีคลาสสิกตะวันตก (Western music) ดนตรีบลูส์และดนตรีแจ๊ส (Bluse & Jazz music) ที่ได้รับความนิยมในยุคสมัยดังกล่าวต่อมาได้ต่อยอดเป็น “เพลงเพื่อชีวิต” ในยุค 14 ตุลาคม 2516 นักศึกษาออกมานำขบวนต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย และต่อต้านการสืบทอดอำนาจของเผด็จการอำนาจนิยม โดยเชื่อมโยงกับคุณลักษณะทางดนตรีแบบโฟล์กร็อก (Folk Rock music) และบางเพลงนั้นเชื่อมโยงกับดนตรีไทย (Thai music) “เพลงปฏิวัติ” ที่เชื่อมโยงกับพรรคคอมมิวนิสต์จากการหนีเข้าป่าของนักศึกษา เนื้อหาของบทเพลงจึงมีความโกรธแค้นจากการถูกเข่นฆ่าจากอำนาจรัฐ และเป็นเพลงที่ต้องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม โดยเชื่อมโยงกับคุณลักษณะการประพันธ์แบบดนตรีคลาสสิกตะวันตก รวมถึงดนตรีสมัยนิยม (Popular music) โดยมีแนวคิดด้านเนื้อหาแบบสังคมนิยม (Socialist) กล่าวคือ

ต้องการเพลงที่รับใช้ประชาชน และต่อมาสำหรับ “เพลงให้กำลังใจ” ในยุค พ.ศ.2535 นั้นได้ลดแนวความคิดการปฏิวัติลง แต่กล่าวถึงการให้กำลังใจประชาชนที่ต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย รวมถึงการร่วมบันทึกประวัติศาสตร์ของเหตุการณ์ในครั้งนั้น โดยเชื่อมโยงกับดนตรีสมัยนิยม (Popular music) ที่สอดคล้องกับการเติบโตของระบบธุรกิจดนตรี “เพลงเพื่อประชาธิปไตย” ในยุคคนเสื้อแดง เนื้อหากลับมาเข้มข้นขึ้น เช่นการต่อต้านระบบอภิสิทธิ์ชนที่ผูกขาดผลประโยชน์ทางการเมือง และเศรษฐกิจไว้เฉพาะกลุ่ม เนื้อหาของเพลงมีเป้าหมายเพื่อประชาธิปไตยที่ทำให้ประชาชนคนจนได้มีชีวิตที่ดีขึ้น โดยเชื่อมโยงกับดนตรีในจังหวะแบบ 3 ชั่ว หรือเพลงลูกทุ่งที่เน้นการเข้าถึงง่ายและฟังสนุก โดยจังหวะแบบ 3 ชั่ว นั้นได้รับอิทธิพลทางดนตรีมาจากดนตรีลาติน (Latin music) รวมถึงดนตรีร็อก (Rock music) และดนตรีสมัยนิยมที่หลากหลายรูปแบบที่มีการเรียบเรียงให้สอดคล้องกับเป้าหมายของแต่ละบทเพลง และส่งต่อวัฒนธรรมทางดนตรีสู่ “เพลงเพื่อราษฎร” ในยุคของการชุมนุมปี พ.ศ.2563 ที่เกิดจากสังคมที่สิ้นหวังเช่นการยุบพรรคการเมืองที่เป็นความหวังให้คนหนุ่มสาว เพลงต่างๆ เริ่มวิพากษ์วิจารณ์สังคม การเมือง และความไม่ยุติธรรม รวมถึงการเชิญชวนมวลชนให้ลงถนนเพื่อต่อสู้เรียกร้องเพื่ออุดมการณ์ประชาธิปไตย และหลักการสิทธิมนุษยชน โดยเชื่อมโยงกับดนตรีสมัยนิยมที่หลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นดนตรีฮิปฮอป หรือแร็ป (Hip-Hop or Rap music) หรือดนตรีเฮฟวี-เมทัล (Heavy-Metal music) รวมถึงดนตรีป๊อป (Pop music) ที่เกิดขึ้นจากระบบธุรกิจดนตรี ถือได้ว่าเป็นยุคสมัยแห่งความหลากหลายทางดนตรีเพื่ออุดมการณ์ประชาธิปไตย

### บรรณานุกรม

กุลศักดิ์ เรืองคงเกียรติ. (2553). **นักสู้รู้สิดิน จิ้น กรรมาชน Re Mix.**

สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=Coo0FTaXHf0>

กุลศักดิ์ เรืองคงเกียรติ. (2554). **เพลง สหาย : จิ้น กรรมาชน**

สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=P-w4VCtDt0U>

กลุ่มศิลปินแร็ปต่อต้านเผด็จการ. (2561). **ประเทศกูมี.**

สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=VZvzvLiGUtw>

เก่งกิจ กิติเรียงลาภ. (2562). **เขียนชนบทให้เป็นชาติ: กำเนิดมานุษยวิทยาไทย**

**ในยุคสงครามเย็น พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.**

- จักรี ไชยพินิจ. (2561). โลกาวัดน์โครงสร้างอำนาจโลกและรัฐไทย: สหรัฐอเมริกากับการวางรากฐานองค์ความรู้รัฐประศาสนศาสตร์ไทย. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 10(2), 37-72.
- จิราวัฒน์ สวัสดิ์นะที และวัน ปิง ไท. (2556). เหลียวหลังแลหน้า 37 ปี ความสัมพันธ์ไทย – จีน: มุมมองทฤษฎีสรรคสร้างนิยม – จากมิตร เป็นศัตรูจากศัตรูสู่มิตร. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 6(1), 94-118.
- จิรวัดน์ ติวะรัตน์ และไพลิน ภูจินาพันธุ์. (2562). สารสำคัญของบทเพลงกับการสื่อสารทางการเมืองไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2516 จนถึงปัจจุบัน. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 10(1), 1-32.
- จิตติพล ปัญญาธิมนันท์. (2560). เพลงเพื่อชีวิตแบบสมัยก่อนหายไปไหน. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-40640781>
- ณัฐณิชา นันทา. (2553). วาทกรรมเพลงเพื่อชีวิตในบริบทการเมืองไทย พ.ศ.2525 - 2550. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดอะสแตนดาร์ด. (2561). บทเพลงวิพากษ์การเมือง วิจารย์ผู้นำ และ เสียดสีสังคม แม้จะแต่งเนื้อร้องเรียบเรียงทำนองได้ไพเราะแค่ไหน แต่ก็ไม่เป็นที่ถูกใจของผู้มีอำนาจในยุคนี้ๆ เป็นแน่. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/thestandardth/posts/190943981198484/>
- เดอะสแตนดาร์ด. (2563). 17 พฤษภาคม 2535 – เริ่มต้นเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/onthisday17052535/>
- เดอะ 101 เวิลด์. (2564). บันทึกกลับจาก “บางกอย” ปฐมบทการต่อสู้ของ “กะเหรี่ยงแก่งกระจาน”. สืบค้นจาก <https://www.the101.world/bang-kloi/>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2562). ย้อน 4 “รัฐประหารซ้อน” เลือกตั้งสกปรก ต่ออายุอำนาจ พบกันใหม่เมื่อชาติต้องการ. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/1493556>
- ไทย พีบีเอส. (2562). ย้อน 5 ปีคดี "บิลลี่" ถึงวันที่ "ชัยวัฒน์" มอบตัว. สืบค้นจาก <https://news.thaipbs.or.th/content/283675?fbclid=IwAR3hp1VRg3yuoOTCFR0X5hnNll-obOkyD0ZrIrH08qOQFIWfLjz6f6ExhbU>

นาฏคุณ ถาวรปิยกุล และรุจี ศรีสมบัติ. (2563). บทบาทดนตรีไทยเพื่อชีวิต  
วงต้นกล้า หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516. วารสารสุทธิปริทัศน์  
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 34(112), 110-125.

แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม. (2563). หากเธอได้ยินเสียงเพลงบรรเลง  
เธอจะกลับไปเรียกไพร่พล แล้วพบกัน 19 กันยายนนี้ ณ ถรมพลที่  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ท่าพระจันทร์.

สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/watch/?v=1279770855696350>

บีบีซี นิวส์ ไทย. (2563). อนาคตใหม่: มติศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรค  
อนาคตใหม่ ตัดสิทธิ กก.บห. 10 ปี.

สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-51582581>

ประชาชาติธุรกิจ. (2564). แอ๊ด คาราบาว “เซฟชัยวัฒน์” หลังถูกปลด  
คามยุติธรรมแล้วหรือ.

สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/general/news-637916>

ประชาไท. (2552). สัมภาษณ์: ศิลปินเสื้อแดง วิสา คัญทัพ-ไพจิตร อักษรณรงค์.

สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2009/04/20650>

พอล เฮง. (2561). จากไกลไปสู่หัวใจ “มงคล อุทก” พนมไพรพิณเพลง  
เสียงสวรรค์. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/plenghallpaulheng/posts/2172439096361638/>

ไพบูลย์ โพธิ์หว่งประสิทธิ์ และ ธนาภรณ์ ภูมั่ง. (2555). เนื้อหาของเพลง  
เพื่อชีวิตในสังคมไทย : ตัวแทนของการกล่อมเกลางานทางการเมือง ชุมชน  
ท้องถิ่น ฐานรากการพัฒนาประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. ในการประชุม  
วิชาการ การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน ประจำปี 2555 (น. 824-828).

ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มติชนสุดสัปดาห์. (2563). “วงสามัญชน” ครวญเพลง “นักสู้รูลีติน” มอบคน  
เสื้อแดง ลั่นถ้อยสัญญาเปลี่ยนแปลงยังไม่แพ้.

สืบค้นจาก [https://www.matichonweekly.com/hot-news/article\\_348642](https://www.matichonweekly.com/hot-news/article_348642)

มติชนออนไลน์. (2564). “พิมพ์-เซฟบางกลอย-มีอบเดินทะเลลูฟ่า” โจนหัว-ล่าม  
โซ่ จี๋ “บิกตู” ทำตาม 4 ข้อเรียกร้อง ชิดเส้นพรมนี้.

สืบค้นจาก [https://www.matichon.co.th/politics/news\\_2624597](https://www.matichon.co.th/politics/news_2624597)

รัชพงศ์ โอชาพงศ์. (2558). Soundtrack of life: เพลงขบวนการนักศึกษา  
จากเพื่อมวลชนสู่ภูพานและพลัง 3 ประสาน.

สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2015/10/61730>

- วชิเวท ตันสุภผล. (2563). เพลงไต่บ้าง เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ “พฤษภา  
ทมิฬ”. สืบค้นจาก <https://tojo.news/%E0%B9%80%E0%B8%9E%E0%B8%A5%E0%B8%87%E0%B9%83%E0%B8%94%E0%B8%9A%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%B4%E0%B8%94%E0%B8%82%E0%B8%B6%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%88%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B9%80/>
- วรุณ ฮอลลิ้งก้า. (2536). การวิเคราะห์เพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ. 2516 - พ.ศ.2534. ปรินญาการศึกษาหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วรพงษ์ วะรักษ์เลิศ (2557). การสื่อสารทางการเมืองผ่านบทเพลงของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ: ศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2550 – 2556. ดุษฎีนิพนธ์ ปรินญาดุชฎีบัณฑิตสื่อสารการเมือง วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก.
- วิลลา วิลัยทอง. (2556). ทักษะกาล ของจิตร ภูมิศักดิ์ และผู้ต้องขังการเมือง. กรุงเทพฯ: มติชน.
- วิสา คัญทัพ. (2559). ขุนเขาไม่อาจขวาง สายทางเที่ยงธรรมได้ ความหวังยังพรั่งพราย เก้าตายมีใหม่เสริม ชีวิตที่ผ่านพบ มีลบยอมมีเพิ่ม ขอเพียงให้เหมือนเดิมกำลังใจ.  
สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/199610876738470/posts/1194835767215971/>
- วิสา คัญทัพ. (2553). เพลง สู้ศึกอย่างคึกคักคนอง.  
สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=wJYBukxGcbU>
- ว้อยซ์ออนไลน์. (2563, 16 สิงหาคม). ส่องแสงสว่างไสว “สามัญชน” ร้องเพลงขอบคุณ “คนเสื้อแดง” อดทนสู้เพื่อ ปชต. ว้อยซ์ออนไลน์.  
สืบค้น จาก <https://voicetv.co.th/read/uFNgoSia>
- ว้อยซ์ออนไลน์. (2564). เพลง “ปฏิรูป” กลุ่ม R.A.D. ถูกปิดกั้นการเข้าถึงใน Youtube. สืบค้นจาก <https://voicetv.co.th/read/u84RrAnG6>
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2563). เพลงลูกทุ่ง “ไม่ไทยเดิม” มาจาก “ไทยสากล”. สืบค้นจาก [https://www.matichonweekly.com/column/article\\_302265](https://www.matichonweekly.com/column/article_302265)
- สุชาชัย ยิ้มประเสริฐ. (2557). เพลงเพื่อชีวิตล้นมนต์ขลัง.  
สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2014/12/56953>

สนุก. (2563). แอมมี ขึ้นเวที #19กันยาทวงอำนาจคืนราษฎร ร้องเพลงดัง เวอร์ชันแปลงเนื้อ.

สืบค้นจาก <https://www.sanook.com/news/8256115/>

สมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย (2546). จากร้อยกรอง สู่บทกวีมีทำนอง บางเสี้ยวของกระแสนร้อยกรองเพื่อชีวิต.

สืบค้นจาก <http://www.thaipoet.net/index.php?lay=show&ac=article&Id=538682548&Ntype=2>

สาธิต ศรีเกตุ. (2556). ภาพสะท้อนและพลังขัดแย้งของกระบวนการเป็นสากลของรัฐในเพลงลูกทุ่งไทยช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงยุคเผด็จการทหาร. วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 43(2), 112-122.

หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ. (2563). 10 ปีสลายการชุมนุมคนเสื้อแดง: มองเมษา-พฤษภา 53 ผ่านวาทกรรม “จำไม่ลง”.

สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-52614304>

อัญชลี อีสมนันย์. (2559). บทบาทของดนตรีในการต่อสู้ภาคประชาชน: กรณีศึกษาวงคีตาอัญชลี. วิทยานิพนธ์สาขาสังคมศึกษาและพัฒนาศิลปะการวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

อนรรักษ์ เพ็ญสวัสดิ์ และปรกรณ์ พึ่งเนตร. (2561). จาก "เพลงชีวิต" สู่ "ประเทศกูมี" อุดมการณ์ดนตรี หรือรับใช้ใคร?

สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/news/scoop/350473>

อรรณพ นิพิทเมธาวิ (2563). เส้นทางเพลงเพื่อชีวิต จาก พ.ศ. 2480 ถึงปัจจุบัน. สืบค้นจาก <https://annop.me/1868/>

อาเล็ก โชครัมพฤกษ์. (2561). ลั่นกลองรบ – กลุ่มศิลปินเพลงไพร่.

สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=O8GHQOQKQ5Y>

เอกพล บันลือ. (2560). 66/23 แนวทางปรองดองที่สังคมกำลังมองหา หรือภาพลวงตาที่ทำให้เราหลงทาง.

สืบค้นจาก <https://themomentum.co/momentum-feature-measure-66-23-reconciliation/>

เอกพลณัฐ ญัฐพัชรนันท์. (2558). การเมืองเสื้อสีกับการศึกษาขบวนการโต้กลับตามจารีตการศึกษาขบวนการทางสังคมและการเมือง.

วารสารสังคมศาสตร์, 27(1). 85-128.